

Den kristna dogmatikens labyrint.

Till Swenske Medborgaren!

På grund af den artikel om "Nordiska skolordet och kristendomsundervisningen i skolorna", som stod att läsa i Sw. Medborgaren den 13 d:s, anhåller undertegnad att få meddela några betyningingar och rättelser. De senare gälla ej några misstag af artikelförfattaren — för hvilken jag får uttrycka min högaktning, då han visat sig på ett lika talangfullt som klarsynt och rättvis sätt ha återgiffvit det väsentliga i den förda diskussionen öfver ämnet i fråga — utan endast några tryckfel. De utländska benämningarne på flera af mig angifna kristna seltter, ha nämligen blifvit missförstådda af följaren och derför origtigt återgiffvits. Ware det emellertid långt ifrån mig, att jag förebrår honom derför; något mera ursäktligt kan knappast inträffa, då teologiska studier ej kunna förutfattas hos andra än dem, som måste fresta sin hjerna dermed. Eder följares brist på teologiska studier gör honom tvärtom heder.*)

Men det är ej endast några underordnade rättelser, jag här offer, utan äfwenledes en närmare betyninging af hvad de anförda utländska namnen och termerna betyda, något som den knappa tid, hvarjohw jag som mötestalare hade att förfoga, ej tillstodde wid sammankomsterna.

Då man allmänt yrkade på kristendomsundervisning i skolorna, men jag ömsighen kunde förena mig i en dylik önskan, med mindre man *enlast* afsåg *moralen*, var det som jag wådjade till de närvarandes sunda förnuft och framhöll det orimliga i att tala om "Confessionel enhet" i vårt land, då wi bewisligen ega ett oerhördt stort antal representanter för alla möjliga läror och nyanser, som funnits under kristendomens utveckling, men synnerligast under dess protestantiska upplösningsperiod, hvaruti wi sedan ett par hundra år befinna oss. Wi ha sålunda:

1) *Arianer* (efter Arius, i 4:de århundradet e. Kr.), som lära, att Kristus blott var Gud i underordnad mening, men nika hans ewiga tillvaro och påstå, att han var *skapad* före alla kreatur; Kristus är m. e. v. ringare än "fadern"; i sriderna härom framstå *homousianerna*, lärande att "sonen" är af *samma* wäsende som "fadern"; *homoiousianer*, lärande att han är af *lika* wäsen, och *heterousianer* (arianer), att han är af *annat* wäsen än fadern.

2) *Socinianer* (efter Socinus i 16:de århundradet), som påstå, att Kristus ingen tillvaro hade före än han blef född af jungfru Maria, att han var blott menniska, ehuru begäfwad med gudomlig wisshet;

3) *Unitarier*, (af *unus*, en), som lära, att Gud är blott en, förnekande alla dogmer om treenighet, frälsning genom nåden, helwetet m. m.; desse anse Kristus endast som menniska och utgöra i våra dagar en fortsättning af Socinianerna, räknande ett stort antal bekännare, ehuru de mindre ofta än andra seltter bilda församlingar. I England och Amerika finnas dock flere sådana, men ännu ej i Sverige, der de torde möta betydliga swårigheter att få inrätta kyrkor, då staten kan förhindra detta, derför att de kunna anses ej vara egentliga kristna;

4) *Athanasianer*, (efter Athanasius i 4:de århundradet), som antaga treenighetsläran hel och hållen och lära, att det finnes en Gud i trenne särskilda personer, att "sonen" är *desamma* som "fadern", att helwetet och djefwulen finnas, att undret är en grundwal för kristendomen m. m.: wår statskyrkas lära;

5) *Sabellianer*, (efter Sabellius i 3:de århundradet), som äfwen lära treenigheten, men i en modifierad form, anseende de tre gudomspersonerna endast såsom trenne emanationer, egenheter, relationer eller uppenbarelsefakt;

I fråga om treenighet förtjenar omnämnas biskop Martensens antagande af en "dubbel treenighet" eller "wäsenstreenigheten", eller Guds wäsens förhållande till Gud sjelf, och den "ekonomiska treenigheten", eller Guds förhållande till werlden!

6) *Pelagianer*, (efter Pelagius i 5:te århundradet), som ej tro på arfshynden, utan anse att menniskan födes med lika förmåga till dygd och last och att det beror på hennes eget fria wal att bli god eller ond.

7) *Predestinationslärans* bekännare med Augustinus (i 5:te århundradet) i spetsen, som lära wala motsatsen till de förre, eller att Adams syndafall tillräknas äfwen hans efterkommande, att alla födas med synd, utan wilja eller förmåga till det goda, styldige till ewig fördömmelse, men att Gud af denna "förderfwade massa" i Kristo utwält några, genom nådeval, att bli saliga.

8) *Semipelagianer*, (halfpelagianer) framträdde med åsigtan midt emellan dessa båda ytterligheter, lärande, att genom syndafallet menniskans andliga natur är så *förswagad*, att hon wäl känner sitt syndaförderf och will räddas, men ej kan det utan Guds synnerliga nåd.

9) *Calvinister* efter Calvin (i 16:de århundradet), som antogo predestinationsläran och lära, att det endast är ett *andeligt* ätande och drickande af Kristi sekamen och blod i nattwarden; brödet och winet *beteckna* blott Kristus.

10) *Supralapsarier* och *Infralapsarier* förskrifwa sig från Calvins predestinations-

lära, som båda antogo; men, under det de förre mena, att Gud äfwen beslutat de första menniskornas syndafall, anse de sednare, att Guds owillkorliga beslut endast gäller menniskorna *efter* det genom den fria wiljans misshand gjorda fallet.

11) *Lutheraner* efter Luther, som lära, i fråga om nattwarden, att brödet och winet *äro* Kristi sekamen och blod, att menniskan i *med* och *under* anammandet af nattwarden *anannar* Kristus sjelf.

12) *Arminianer* eller *remonstranter* (efter Arminius i sextonde århundradet) förkasta Calvins predestinationslära alldeles och anse, att den hel. Andes nåd är allmän, att Gud ifrån ewighet wält gbra alla menniskor saliga, som framhärda i tron på Kristus.

13) *Baxterianer* (efter Baxter i 17:de århundradet) gå en medelwäg mellan Arminianer och Calvinister och tro, att ett wist förutbestämt antal ofelbart blir frälsat, men öfylla läran om förkastelsen.

14) *Metodister*, som efter Wesley (i det 16:de århundradet), lära att menniskans omwändelse är *ögonblicklig*, alltid förberedd genom en skakande bostkamp, att menniskan i detta lifwet kan uppnå en syndfri fullkomlighet m. m.

15) *Solifidianer* (af *solus* ensam och *fides* tro) eller *antinomianer* lära efter Agricola (i det 16:de årh.), att saligheten winnes enbart genom tron på Kristus, utan gerningar; några af dem påstå, att de utwalde ej kunna förwerka nåden eller kunna göra något, som är Gud misshagligt.

16) *Universalisterna* tro, att, såsom Kristus dog för alla, så stola och *alla* erhålla del i försoningsnåden och bli saliga.

Desse äro de förnämsta kristna seltterna; men det återstår ännu ett stort antal att redogöra för, om wi stulle vara fullständiga.

Må det nämnda wara nog för att öfwerhaga de rättänkande om ömsigheten att i ett land, der *alla* dessa olika åsigtter äro råbände — fastän benämningarne ej alltid brukas eller äro kända — förenas om *en* kristendom, *en* teologi! Måtte den stora allmänheten med sitt goda allmänna ömdöme, till fördel för våra barns hjernor, uttala sig i denna wig-tiga fråga emot spetsfundiga statsprester, som söla styla troseländet och widspeligheterna med allmänna frafer, och måtte den pplysta och modiga i wår lagstiftande församling snart, i rättwisans, sanningens och mensslighetens namn, särskilja kyrka och stat, stola och kyrka!

Stockholm den 16 augusti 1880.

Anton Nyström,

Med. Doktor.

* Till följarens ursäkt må de hutom kända, att manuskriptet, i följd af brådfast för dagen, inlemnades så sent, att ingen egentlig korrektur äsning kunde komma i fråga.